

Бібліотека: „Свідома Сила” Ч. 6.

Робітництво і Соціалізм

Л. МАРТОВ.

КЛІЯСА ПРОТИ КЛІЯСИ.

Переклад

Т. Бульвіна

Ш

Видання

1927

Кляса проти кляси.

«Хто ви?» — питає соціалістів нарід, з дивом прислухуючись до наших бесід, з непорозуміlostію глядячи на нашу борбу. Яка сила породила сих людей зневажаючих все те, що принято рахувати — святим? Яка сила гонить їх на борбу зі всіми, держачими у своїх руках власть?

Чи яка небудь зла видумка, або пуста жартоблива похоть покликкала їх до життя? Ні! Із осередка твоєї бідности працюючий народе, родив ся наш рух.

В нашім гурті знайдуть ся люди з ріжних причин. Не однака наша дорога, якою кождий знас йде до соціалізму. Одному ще в колісці нужда приспівувала сумну пісню. Другий продумав свою думу під гуркотом машинових коліс, а той в душній кримінальній келії, звів свій рахунок із соціалістичним нерівним ладом, який викинув його із свого суспільства за вільну думку, за високі ідейні стремління. Подивіть ся на яку небудь ріку і в своїй голові розділіть її води на багато капель, кожда капля має свою осібну історію, не однаковою дорогою она зробилась, заки влилась в спільне русло. І всі води котрі творили ся із мільонів капель, живуть одним спільним житем і є одна спільна причина, котра створила сю ріку і дала їй самостійне жите — її бистру дорогу.

В точности так живе і наш соціалістичний рух і є одна спільна причина котра, його створила.

А ся причина — се усліве життя робочої

кляси.

Бідність — прокляте сучасного несправедливого ладу — от хто породив соціалістичний рух. Нужда, пригнітила думку чоловіка, в болото і кров змісила його висші пориви, тяжкою брилою продусила його до землі — ся нужда породила ті стремління і той протест, котрий розносять по всему світі соціалісти. Ся нужда мільони чоловічих істот, слізки заляла безраничний світ і кровію відзначила кожний крок їх; вона заповнила ними тюрми, і дома деморалізації, загнала сотки тисяч в дома розпусти містових передмість; пригнобила людей у підземних і піддашних норах, обезлюднила і обезплодила селянські поля; вона троїть молодий дитячий вік заморочує послідні дні старости; вона повернула нашу землю в пекло, зробила людей борогами одного проти другого і скреготом зубів наповнила їх існуванє. Та бідність викликали в головах роботу думки, в серцях почутє смутку і гуртом з безсилно — обезсиленними від праці руками, підняла сотки тисяч і мільони готових до борби рук — і вложила в них боеве оружїє. — соціалізм!

Війна протї бідноти! Війна протї всего, що давить, гнете, калічить і озвіряє чоловіка! Се той клич, котрий взиває в одну братерську сімю соціалістів всего світа.

Війна протї бідноти! Але та біднота — біднотї не рівна. В минувшинї була така біднота, протї котрої було средство — довга, ошадна праця. — Та не все те помагало в бідї. Невсипущою працею наші давні предки добували собі средство до існуваня, а одно яке небудь нещастє як: повінь, посуха, змора, напади ворога, змітали до чиста плоди їхньої довгорічної праці. Та спільна їх нужда, зміняла роки до деякого поліпшеня.

Праця чоловіка заледво що вистарчала на піддержку його життя і спільна бідність була причиною того слабенького розвитку праці. Проти такої бідноти не було помочи і люди говорили, що вона «від бога», або інакше сказавши — від надприродних сил їм незрозумілих.

Але минали віки і пані-природа стала в свою чергу, рабиннею людства. Напружена праця безчисленних поколінь зробила своє діло і на кістках своїх предків, минувші народи створили невичерпане спільне багатство, котре моглоб забезпечити спільне щасте і зробити бідність неможливою. Проїшли ті, часи, коли одно нещасте могло позбавити всі плоди праці цілого покоління. Силу природи овладів людський труд і ум, силою пари і електрики, чоловік може витворити стільки, щоб забезпечити вигідне істноване кількох людських істот. Зелізниці і телеграфи звязали собою найдальші закутки земської кулі і природні багатства одного краю, комунікують ся для ужитки цілого світа. Ніяке нещасте, яке незалежить від чоловіка, не може тепер спричинити нужду, голод і смерть та страту населеня всего краю. Праця минувших поколінь обезпечила нинішнє покоління, а його власна праця кожний день витворює більше чим воно малооб потребувати, щоб наїлось до сита і задоволяло всі свої потреби. А між тим, бідність існує, існує в такім степені, в яким її не знали минувші віки.

Міліони здорових робітників не мають свого захисту, не знають де дістати хліба, незабезпечені на завтрашний день. Сотки тисяч людей мусять думати про злочин, щоб лише не вмерти з голоду. Сотки тисяч старих і молодих людей, мусять протягати ру-

ку по милостиню, а сотки тисяч дітей не мають де приклонити голову, а заледво навчилися говорити, вже знайомі з своїми муками неминучої нужди. Немає більшої бідності рівної для всіх і непеєстидної, яку знали наші предки. Но за тече і щоденно росте бідність тої класи людей, котра витворює все спільне багатство.

І ця бідність росте тим більше, чим більше зростає багатство, створене мозолями тої ж класи.

Спитайтеж себе: де причина вашої бідності, де корінь страждання ваших жінок і дітей? Ось ті причини: за дуже довгий і тяжкий робочий день, німає сили робітника і зраня робить його калікою, за свою працю є винагороджений так скупо, що йому по часті не вистарчає на саме мізерне удержане; заробіток не забезпечений і кождий робітник знає, що частину свого життя він має бути в армії безробітних, не мати в той час шматочка хліба. Но безмірний труд за грошеву платню — є поконаний тому, що робітник є безсильний перед силою пана і примушений підчинятись його умовам. А сила пана — в капіталі, в спільнім багатстві, збитім в руках капіталістів. А чим сильнійше росте те багатство, тим більше воно скуплює ся в руках капіталістів, а з тим сильнійше давлене капіталу на життя робітників, тим то труднійше для них завоювати собі кусок хліба і годину меншої праці. Багатство зродило бідність. Багатство створене працею робочих має в руках капіталістів.

А що таке безробітє — той бич працюючих? Чи тому буває безробітє, що нікому ненотрібний ваш труд, що не потрібні ті речі, котрі ви можете створити? Ні! В той самий час, коли сотки тисяч потребують ма-

су продуктів, — робітники, котрі моглиб виробити сі продукти лишають ся без роботи. В той час, коли машини стають бездільно, робітники котрі моглиб привести їх в рух, снують ся один за другим шукаючи роботи. Чому? Тому, що товари виробляють ся тільки тоді, коли вони можуть бути продані з добрим зиском для капіталістів. Коли, в напливах за доходом, капіталісти виробили велике число товарів, то ціни на них на кінець, впадуть, се значить — нема потрібних доста покупців. Тоді капіталісти зменшають виріб товару — наступає кризис, або безробітє. Можливість продукувати великі богацтва, які не могли думати наші предки — се сама можливість родить нужду робочих мас. Та бідність наших днів—бідність викликана не збракю людських сил, а породжена самим розвитком людських сил і людської праці, бідність вкорінююча ся в самім зрості спільного богацтва.

В старину люди були бідні, але ніхто не був значно біднійший від другого, ніхто не був вічним нуждарем. Тепер біднота одного, являє ся жерелом збільшуваня богацтва другого і богацтво одних витворює жерело бідноти других. Се біднота, впливаючи із зросту спільного богацтва, із спільного услівя, породила соціалізм.. Се біднота і викликала проти себе обурене нуждарів, а соціалізм на час вхопив се обурене і просвічує його знанем, та показує йому ціли борби і средства до його побореня.

Не побічними людьми являем ся ми, соціалісти, в гурті працюючих мас. Ми прийшли, щоб відкрити їм те, що корінить ся в їх власнім бутрі, щоб пояснити працюючим масам дійсність їх походження, дійсність переносимих ними бід та нужд.

Соціалізм говорить: велика більшість людських істот не має ніяких средств до життя, крім своїх робочих рук. Але ті робочі руки можуть найти собі користь тільки втім випадку, як они будуть допущені до вживання всіх необхідних средств продукції — (землі, машин і ріжних матеріялів.) А ті средства або створені самою природою, або добуті працею минувших поколінь робітників. Ну, а вони знаходять ся в руках невеличкої купки людей і за право користованя средствами творчости, та купка відбирає в робітників більшу частину продуктів їх праці.

Се, що зробить сьогодні робітник, з вирахунком того, що йому буде віддано в виді зарібкової платні, зробить зарібок пана, побільшить його капітал і завтра буде ужите для того, щоби наняти нового робітника для тої самої експльоатації. Працюючі самі створюють своєю працею силу сих експльоаторів — капіталістів, а кожде улучшене машинерії доводить до того, що більший прихід остає ся в кишені капіталіста, а тим самим збільшує його силу, його богацтво. Біднота родить богацтво, а богацтво родить нову бідноту тому, що великий капіталіст не тільки визискує своїх робітників, але і опутує густими сітми бідних самостійних господарів — селян, скленарів, ремісників, — своїми більше дешевими товарами нищить їх і робить зних бідних робітників. Так на однім боці являє ся велика кляса наємних робітників — пролетаріят, заставлений все своє жите битись в пошукуваню хліба і роботи. На другій стороні стоить невеличка купка володітелів капіталу — буржуазія, котра володіє землею, машинами, фабриками, копальнями, залізницями і привертає в наємне рабство міліони і міліони пролетарів.

Пролетаріят і буржуазія, — бідні робітники і багаті властители — ось дві головні класи в нинішній світовій спілці і між ними двома класами іде безперестанна то тайна, то явна борба, — борба за продукт випродукований пролетаріяттом. **Кляса проти кляси!**

Щоби побільшити свій дохід, щоб загарбати в свої кишені увесь дохід отриманий від заведення лучших машин, — буржуазія все стремить до обниження платні робітникови, видушити із него більше праці, більше робочих годин, грабить у него години, не дає віддиху і гонить далеко від родини, втягає в найми його жінку і дітей, робить з них безвимовну худобу. Щоб провести своє безвихідне існування, щоб хоч трохи чути себе чоловіком, а не машиною, — пролетар бореться за короткий робочий день, за більшу платню, за лучші обставини. Він бореться кожду мінуту, сам того не помічає, бореться проти свого класового ворога, котрий має за ціль всі його сили зробити собі жерелом пливучих доходів. Пролетар бореться і тоді, коли по неволи старається робити з холоднокрівністю, щоб зібрати для себе, для свого особистого життя, частину тої робочої сили, котру він запродав за кусок хліба капіталістови. Пролетар бореться і в ту мінуту коли кинений йому жадібний капіталістом «вільний час» — зужиткує на те, щоб почитати, розширити своє знання, коли з послідних средств уділяє гроші на те, щоб привчити своїх дітей; тому, що кожда частина знання робить пролетаря більше сильнішим в борбі з капіталістом. Пролетаріят бореться з капіталістом і тоді, коли ціною недоїдання, здобуває можливість лучше одягнутись і жити, хоч в сучаснім ладі, «як люди живуть» чи то — як живуть його

вороги — буржуазія; коли вгорнуть ся в «німецьку» одіж і жінку нарядить «по мійському». Тому, що з «простонародною» одіжею, він скидає з себе і частину того рабського пониження.

(Не дурно князі Мершперські, генерали Богдановичі і другі заступники селянських експльоатацій докоряють мійському робітникови за різні «плутарства і гультайщину!») Все ество пролетаря, його тіло і душа, його мозок і думки, бунтують його проти рабського положеня, в котрім його держить буржуазний лад, витворений на бідноті мільонів, а споживаний «вибранцями одиницями». Все ество пролетара встає проти сего устрою і весь нинішній так званий «суспільний порядок», є нічо инше, як велика машина, призначена для того, щоби при помочи законів і поліції, жандармерії і криміналів, військових сил і церковних наук, удержати на уздочці бунтуюче ество пролетара.

Кляса проти кляси!

Кляса маючих, ситих, щасливих, гойних — буржуазія вічно знаходить ся у борбі із своїм клясовим ворогом — пролетаріятom. Коли буржуазія звісно без всякої нужди, давить і донче чоловічу особу пролетара, коли жене в доми розпусти його жену і дочку, а коли він і дарує йому милостиню із своєї «добродушности» він піддаєть ся при тім свому інстинктові, (безмилосердному сумному почуттю,), а сей інстинкт тягне його до того, щоби все більше і більше поглибити пропасть між ним — буржуазією, а його ворогом — пролетаріятom, щоби все більше пхати пролетара в істноване безвимоної худоби, сліно піддаючої ся свому панови.

Успіх науки, артизм, вигоди, здобуті з розвиненем техніки — все що в руках буржуазії, повертаєть ся в средство володіння

над пролетаріатом, закріпостити його підяремне жите, зробити його вічним рабом буржуазії. — Кляса проти кляси!

І соціалізм тільки й робить, що показує всьому світови сю завзяту борбу і кличе кожного пролетаря до неї, котра кипить всюди, де біднота росте тоді, коли росте богацтво, де панує наємна праця, де з фабричних коминів виходять хмари чорного диму і залізницї вивозять дальше стеси продукту. Соціалізм показує світови на розпучливу борбу, в котрій сотки тисяч гинуть не замітною смертию, в котрій до сего часу побідителем був все той, хто вийшов з лучшою зброєю. А лучша зброя до сего часу була в буржуазії. Вони злучились в одну силу кровопийців, зеднали кругом царські власти, володіють великим богацтвом, купують собі науку. Вони свідомо душать робочий народ, пишуть йому ті закони, яким він мусить повиноватись, відбирає у него самих здорових людей гонить в касарні і робить їх його катми і кримінальними сторожами. Буржуазія зорганізована і свідомо веде свою клясову борбу із силою праці і пролетаріатом, котрий несвідомо під упливом сумного почуття, рветь ся освободитись від свого ярма і насилля.

І соціалізм говорить пролетаріатови: не для того я прийшов, щоби вести тебе по моїй дорозі, по котрій ти вже незамітно прямуєш, але щоби показати тобі конечну точку тої дороги і помогти перейти можливо скорше і з меншими жертвами. Ти повинен зрозуміти самого себе, зрозуміти істнованє твого положеня, змисл тої борби, котру веде твое ество проти нинішного ладу. Не чужим зайшлим являюсь я тобі, а лише кидаю лучі яркого світла на твою дорогу і освічую тобі твою будучність. Признай, що ти у ворожій ста-

ні, що світ кругом тебе, є поле неустанної борби; зрозумій значіне сеї борби і поведи її в повнім значіно сего слова, котра одна потрібна многим міліонам робітників, щоби побідити маті тисячі кровопійців.

Соціалізм говорить: Перше всего, пролетарі організуйтеся! Ворог сильний і створена з людських сліз поту і крови сила, сила богацтва і власти, безпощадно розбиває кожного виступаючого проти неї. Тільки зеднане міліонів робочих рук, тільки зеднане волі і думки множества пролетарів може побороти сю силу, котра живить ся і росте на рахунок нашої праці. Організуйтеся! Кляса проти кляси!

Соціалізм говорить робітникам: організуйтеся і ведіть клясову боротьбу; визвольтеся з під гнету вікових пересудів, від тих поглядів і думок, котрих вас учать ваші вороги. — Коли вам говорять в імени релігії, відказуйте: у пролетарів одна релігія клясової боротьби, боротьби за визвіл з під рабства і бідноти, боротьба за щасте чоловіка. Вороги ваші прямують і зводять вашу борбу обіцячкою нагороди на тім світі за терпеливе зношене робітничої долі, відказуйте; ми хочем щастя для себе на сій землі; освободжуйтеся від присипляючої ваш ум релігії, з під проповідей продажних попів і монахів! Вороги ваші хотять вас розділити, направляючи робітників одного краю на робітників другого, одну національність на другу, руских проти жидів і поляків, проти ангійців і японців і на відворот. Знайтеж, що клясова борба всюди кипить між робітниками а буржуазією і що поділ між робітниками ріжних країв і націй тільки ослабляє їх силу облекшує побіду наших ворогів. Знайте, що буржуазія однодушна на веім обшарі

земської кулі, коли діло іде о те, щоб бороти ся з робітниками, які солідарности (однодушности) експльоататорів протиставлять солідарність працюючих мас, у котрих оден спільний інтерес — освободити ся від експльоатації. На поклик до борби з Японцями, Жидами, Поляками, Фінляндцями і проч. відказуйте: «Пролетарі всіх країв єднайтесь!» — Кляса проти кляси всіх країв, від Америки до Японії!

Кляса проти кляси! В тім все стремліне робітничого руху, в тім всьо стремліне тої дороги, котру переходило людство тисячі літ. Одна кляса боролась проти другої. Кожда кляса прямувала дістати для себе уживане тих річей, які створено успіхом людської праці. Але до сего часу, коли одна кляса змінювала другі і завладіла їх богацтвом, завоювала цісарське право і визволяла себе від права свого пана, — на конець, неправда і гнет не зникали з лица землі. У всіх й наприклад, європейських краях давно вже право дворянина-графа змінилось правом купця - буржуя і місто самодержавних дворянських царів, стали представителі буржуазії в парламентах і урядах з виборними пррезидентами (як у Франції) або зависимих від парламентів царями (як в Англії, Італії і других краях.) І такий же переворот, така революція, котра місто чинної зброї дворян і царя, поставить у власти всіх маючих, всю буржуазію, а коли се довершить ся і у Росії, тоді народ скине з себе гнет нинішного самодержавія — деспотизму. Але така зміна власти, не зничить ще бідноти. В місце одних угнітателів стають другі тому, що остаєть ся незачіпним саме жерело гнету — захвачене маючими спільне богацтво остаєть ся

в руках самозванців. Нарід міняє свого пана, але все та н остаєть ся угнітаною клясою. Перший панцизняний селянин переходив в наємного робітника в місті і на селі. Революція, котра звергне гнет «високих достойників» і царів, зробить робітників горожанами, дасть їм деяке право, та не зробить їх господарями своєї праці.

Але коли пролетаріят скине з себе ярмо панства буржуазії, коли він визволить ся з під наємного труду, тоді і тільки тоді, зникнуть на все нужда і біднота, рабство і нещастє. Тому, що пролетаріят, як захоче визволити себе від бідноти, буде мусів зробити те, чого не робила ще ні одна кляса. Пролетаріят терпить біду від того, що зростаюче спільне богацтво витворене його працею, дістає ся в руки окремих приватних властителів-капіталістів. Значить, тоді тільки скоротить ся біднота пролетарів і стане непотрібною їх борба, коли спільне богацтво буде оставати ся в руках самих витворюючих. А сего не можна зробити інакше, як відобрати в буржуазії саме царське право і відобрати у неї все богацтво, котре служить як средство продукції а то: землю, фабрики, машини і т. д.» щоби зробити се богацтво спільною власністю, котру будуть уживати всі люди. Такою дорогою буде здобуте знищенє кляс, знищенє буде діленє на буржуазію і пролетаріят, на бідних і богатих, визвіл людства з бідноти. І пролетаріят, коли вистунає до борби з буржуазією, вірною дорогою іде до сего кінця, до соціалістичного ладу.

Пролетаріят підняв прапор борби спільного порядку, заснованого на бідноті. Соціалістична партія (соціалдемократія)

показує йому конечну ціль сеї борби і кличе його ставати в ряди, організуватись і єднатись в одну всесвітню армію праці, без поділу віри, мови, раси і полу, всюди вести одну і ту саму борбу за поліпшене свого положеня, за право, за свободу, за завойоване власти в краю, за соціалізм!

Кляса проти кляси!

Соціал-демократія не приходить спасати робітників, не тїшить їх ніколи чудом, не приобіцює запалити море. З роду в рід, з покоління в покоління самої робітничої кляси, вона говорить йому: «борба, котру ти ведеш, яку часами і не помічуєш, є великою борбою за визвіл всего людства з бідноти, нівеченя і рабства; зрозумій ціль сеї борби! А зрозумівши сю ціль, прямуй до тої ціли, котру поставило перед тобою твоє жите!»

З нинішної бідноти пролетаріату, родить ся велика думка о всесвітнім братерстві і рівности, через завзяту борбу кляс світ іде до такого устрою, котрий не буде знати ні панів, ні рабів. І над сумною дійсністю пролетарського життя вже заблисла зоря як знак приготованя його до борби

вона прийде — ся зоря — і всі темні сили, угнетаючі людство — холод і голод, призирство і пересуди, потали і визиск — зникнуть підчас її появленя. Вона прийде. А її імя — Соціяльна Революція!

— О О О —